

Ressenya de: Abelló, Teresa. La vaga de la Canadencia: la jornada de 8 hores. 21 de febrer de 1919. Penguin Random House, 2024

Ginés Puente Pérez (Universitat Jaume I, Espanya)

Cita bibliogràfica: Puente, G. (2024). Ressenya de: Abelló, Teresa. La vaga de la Canadencia: la jornada de 8 hores. 21 de febrer de 1919. Penguin Random House, 2024. *Disjuntiva*, 5 (2), 143-146. <https://doi.org/10.14198/DISJUNTIVA2023.5.2.12>

Publicada en 2024 per l'editorial Penguin Random House dins de la col·lecció Rosa dels Vents, la recent monografia *La vaga de La Canadencia* de Teresa Abelló aprofundeix en una de les vagues més emblemàtiques i transformadores de la història laboral de l'Estat espanyol. La Canadencia va sacsejar l'entramat socioeconòmic de Barcelona i va acabar ressonant a tot el país, redefinint la lluita obrera i les relacions laborals. Aquest esdeveniment es va convertir en un poderós símbol de resistència i organització obrera davant l'opressió i explotació industrial. A més, va instituir canvis legislatius significatius com la jornada laboral de vuit hores i va demostrar la capacitat dels treballadors per coordinar accions col·lectives de gran escala, un fita sense precedents en el context espanyol.

A través d'una meticulosa investigació, la professora Teresa Abelló estructura el llibre en quatre capítols i un epíleg en els quals no només narra els esdeveniments de la vaga de manera divulgativa, sinó que també proporciona una anàlisi exhaustiva de les seves causes i conseqüències, il·luminant les dimensions polítiques, socials i econòmiques que van envoltar aquest conflicte. Així mateix, Abelló es recolza en una àmplia diversitat de fonts, que inclouen des d'actes de reunions sindicals, imatges, diaris personals dels vaguistes, fins a articles d'època i correspondències entre líders sindicals i polítics. Aquest enfocament multidimensional permet no només entendre els fets, sinó també apreciar la complexitat de les forces en joc i les personalitats involucrades en el moviment.

La vaga de La Canadencia s'insereix en un marc historiogràfic ampli, dialogant amb les obres d'historiadors i especialistes en moviments socials i laborals, tant d'Espanya com d'altres contextos europeus. D'aquesta manera, l'autora contrasta la seva narrativa amb les interpretacions existents sobre els moviments obrers de l'època, avaluant com aquesta efemèride es pot comparar i contrastar amb altres lluites similars a Europa, com les ocorregudes a la Itàlia industrial o a l'Alemanya de Weimar. Aquest enfocament no només enriqueix el llibre, sinó que també situa la vaga dins d'un context global d'agitació obrera post-Primera Guerra Mundial, on l'augment de la industrialització i la modernització xoquen amb les tradicions laborals i els drets dels treballadors.

Correu electrònic de correspondència: ginespuenteperez@gmail.com . <https://orcid.org/0000-0002-8518-0690> (Ginés Puente Pérez)

Aquest treball es comparteix sota la llicència d'Atribució-NoComercial-CompartirIgual 4.0 Internacional de Creative Commons (CC BY-NC-SA 4.0): <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

L'espurna que va encendre la flama

“...l'aturada del dia 21 va marcar un punt d'inflexió en la dinàmica d'un conflicte, gestat mesos abans, que feia setmanes que no avançava” (pàg. 18).

Seguint el pròleg del professor Agustí Alcoberro, Teresa Abelló ens situa primerament en el dia 21 de febrer de 1919, data en la qual els treballadors de La Canadencia¹ van iniciar la vaga a Barcelona. A les quatre de la tarda, la ciutat es va quedar sense llum, els magatzems El Siglo van abaixar les persianes, i bona part dels cinemes i teatres van cessar les activitats. El Banc d'Espanya va paraitzar les operacions, els tramvies es van aturar al mig del carrer, i els diaris no van poder ser impresos aquell dia. Els empleats de La Canadencia, la principal elèctrica de la ciutat, van iniciar una vaga que, sense saber-ho, amb les apagades que van provocar, encendria l'espurna d'una de les majors mobilitzacions obreres de la història d'Espanya.

Després de situar-nos en el dia clau d'aquesta vaga, el qual aconsegueix captar l'interès del lector, el llibre es transporta al període previ de postguerra europea, caracteritzat per una ràpida i complexa transformació econòmica i un augment demogràfic a causa de la migració interna. Tot plegat, va posar les bases per a les condicions que eventualment catalitzarien la conflictivitat laboral. D'aquesta manera, es detalla com l'expansió del sector elèctric i altres indústries pesades no només van impulsar el creixement econòmic de la ciutat, sinó que també van exacerbar les disparitats socials i laborals. Aquest desenvolupament industrial va atreure a milers de treballadors rurals en cerca de millors oportunitats a la ciutat. Aquests es van trobar amb una realitat urbana dura, caracteritzada per jornades laborals extenuants, salaris baixos i condicions de treball insegures. A través de l'ús de fonts fidedignes, aquesta obra il·lustra la precarietat d'aquests treballs, destacant com la falta de regulacions adequades i la resistència dels empresaris a millorar les condicions laborals van augmentar el descontentament entre els treballadors.

La sociabilitat de les classes treballadores va tenir un caràcter laboralista i de barri i, alhora, va ser un instrument de creació d'aquest entorn cultural propi, el qual va convertir en un tema central que va acabar portant a la revolució. En aquest context, la professora Abelló proposa com la concentració de treballadors en entorns urbans va facilitar la formació de sindicats com la Confederació Nacional del Treball (CNT) el 1910, així com d'altres grups d'activisme social i laboral. L'impacte de la revolució russa i, principalment, la implicació de la CNT en aquest context, sindicat àmpliament estudiat per l'autora en altres publicacions, són altres aspectes clau d'aquest llibre. En aquest aspecte, sense deixar de reconèixer les aportacions historiogràfiques al respecte, l'autora considera que la proximitat física dels treballadors en barris densament poblats i fàbriques va facilitar una major comunicació i solidaritat entre ells.

Així doncs, en aquest primer bloc s'examina com la industrialització no només va canviar l'economia, sinó també l'estructura social de Barcelona. Les expectatives dels treballadors i treballadores van començar a evolucionar, demanant no només millores salarials sinó també condicions de vida dignes. En aquest sentit, la multitud de greuges laborals i socials, en un context de creixent consciència i organització obrera, van portar a un punt d'ebullició inevitable.

A la vaga!

“... la vaga més llarga i dura de les que s'havien viscut fins al moment a l'Estat espanyol” (pàg. 102).

Després de mesos de creixent frustració i negociacions fallides, els treballadors van decidir paraitzar les seves feines. Les múltiples actes sindicals utilitzades, mostren els últims moments de deliberació dins de la CNT,

1. Va ser el nom amb el que es va conèixer popularment l'empresa Riegos y Fuerza del Ebro, filial del hòlding Barcelona Traction, Light and Power Company Limited, una companyia de capital britanicocanadenc, amb seu a Toronto i Londres.

on líders com Salvador Seguí van articular la necessitat d'una acció decisiva i coordinada per pressionar als empresaris i al govern.

En aquest aspecte, un element decisiu que es destaca és la solidaritat intersectorial. L'estructura organitzativa de la CNT, que agrupava a treballadors de diversos oficis i sectors sota una mateixa federació, va facilitar un suport mutu sense precedents. Això es va traduir en una paralització efectiva en la gran majoria de sectors vitals per a l'economia de la ciutat. Seguint la dinàmica del llibre, Abelló il·lustra aquest punt considerant com els treballadors dels tramvies, gas i electricitat es van unir a la vaga, estenent l'impacte molt més enllà de la planta elèctrica.

També s'aborda la resposta inicial de la patronal i el govern, que fluctuava entre el desconcert i la determinació de trencar la vaga a qualsevol cost. En aquest aspecte, s'analitzen les primeres mesures repressives adoptades; és a dir, la contractació de treballadors esquiroles i la mobilització de la policia per garantir l'ordre públic. Citant les consideracions historiogràfiques, es compara la situació a Barcelona amb altres vagues contemporànies a Europa, mostrant com els governs tendien a respondre amb una barreja de mesures conciliadores i repressives.

El personatge al capdavant

“Seguí era, i personalment en tenia plena consciència, el líder obrer per antonomàsia, i el debat no havia sinó d'engrandir la seva figura” (pàg. 238).

Un paper també important d'aquesta monografia es refereix a les figures emblemàtiques que van ser el cor i la veu del moviment vaguista, centrant-se principalment en Salvador Seguí. En aquest aspecte, és crucial entendre no només la mecànica interna de la vaga, sinó també l'impuls ideològic i moral que va guiar als treballadors en la lluita per drets laborals més justos. Seguí, àlies *el Noi del Sucre*, va ser un dels líders més carismàtics per la seva capacitat per comunicar i mobilitzar a les masses. L'autora, aportant noves dades a les diverses consideracions biogràfiques realitzades fins al moment, descriu com el seu origen humil i la seva experiència directa amb les adversitats laborals van ressonar profundament amb els treballadors industrials de Barcelona. Utilitzant registres sindicals i cartes personals, s'il·lustra com va articular una visió de solidaritat i acció col·lectiva que transcendir les barreres de l'ofici, unint a diversos sectors sota una causa comuna.

Recuperant el seu bagatge acadèmic, Teresa Abelló no oblida tampoc a personatges com Àngel Pestaña. En contrast amb Seguí, Pestaña és presentat com un estrateg més calculador i pragmàtic. El seu enfocament menys impulsiu i més metòdic cap a la negociació i la planificació estratègica complementava l'estil més emotiu i directe de Seguí. El llibre demostra com Pestaña emfatitzava la importància de la sostenibilitat a llarg termini del moviment, apostant per una mirada més estructurada per assegurar no només victòries immediates sinó també el reconeixement legal i polític dels sindicats. En qualsevol cas, aquesta dualitat entre Seguí i Pestaña, va enriquir el moviment proporcionant un balanç entre l'ímpetu revolucionari i la necessitat d'estructures organitzatives robustes.

Més enllà de les seves contribucions directes durant la vaga, ambdós van deixar un llegat durador que va inspirar a generacions futures d'activistes laborals i sindicalistes.

La resposta del govern i la patronal

“La repressió va començar immediatament després del conflicte de La Canadencia i, amb períodes d'intensitat diversa, no s'aturaria fins a la dictadura” (pàg. 260).

Les primeres negociacions, sovint marcades per promeses buides i ofertes insuficients, van fracassar ràpidament a causa de la fermesa de les demandes sindicals i l'oposició dels empresaris a concedir millores significatives en

les condicions laborals. A mesura que la vaga guanyava força i es feia evident que les negociacions no anaven a trencar el moviment, tant el govern com la patronal van recórrer a tàctiques més directes de repressió. Abelló, com apuntàvem, descriu com es van implementar mesures com el desplegament de forces policials i la contractació de trencadors de vaga per mantenir les operacions a les fàbriques i dissuadir els treballadors de participar en la vaga.

D'aquesta manera, es discuteix com les tàctiques governamentals davant les vagues reflectien una barreja de conservadorisme polític i por a les repercussions d'una revolució social a l'estil rus. Aquest darrer punt ajuda a entendre per què el govern va adoptar una postura tan intransigent i reactiva davant la vaga, considerant el clima polític europeu de postguerra ple de turbulències i revolucions. En aquest sentit, encara que la repressió i les tàctiques divisives van poder haver debilitat temporalment el moviment, també van enfortir la resolució dels treballadors i sindicats de buscar canvis més radicals i duradors, establint les bases per a futures lluites laborals i polítiques a Espanya.

Repercussions i Llegat

La consecució de la jornada laboral de vuit hores no només va representar una victòria per als treballadors en aquell moment, sinó que també va marcar l'inici d'un canvi més profund en les polítiques laborals i l'organització sindical a Espanya i més enllà.

En definitiva, en *La vaga de La Canadencia* la professora Teresa Abelló Güell mostra com els esdeveniments de 1919 continuen influenciant les tàctiques i estratègies dels sindicats moderns. La lluita per la jornada de vuit hores es va convertir en un símbol de la capacitat dels treballadors per aconseguir canvis concrets a través de la solidaritat i l'acció col·lectiva, servint com un recordatori poderós de la importància de l'organització i la resistència en la cerca d'una societat més justa i equitativa.

Aquesta monografia és, per tant, una contribució inestimable per a l'estudi de la història laboral i social, oferint una visió profunda sobre les dinàmiques de poder, resistència i canvi social. Una obra essencial per a qualsevol persona interessada en el moviment obrer, l'anarquisme o les dinàmiques socials i polítiques del segle XX, convidant a una reflexió profunda sobre els esdeveniments que van modelar l'època i la nostra Història.

Finançament: Aquest text s'ha realitzat en el marc del contracte Postdoctoral CIAPOS2022 i del projecte de recerca Historia transnacional del anarquismo: los anarquistas españoles y sus redes en América (1890-1940) (UJI-22I604.01/1).